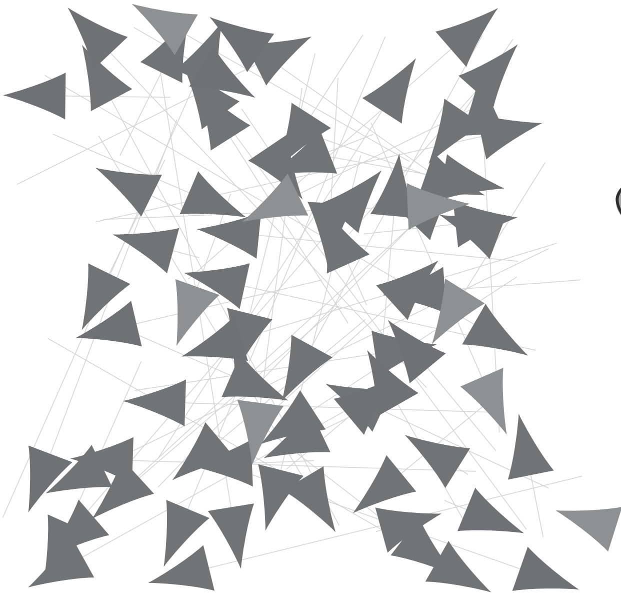

पायाभूत सराव पुस्तिका भाग -२

इयत्ता - ४ वी व ५ वी

विद्यार्थी/पालकांनी लक्षात घ्यावयाचे मुद्दे:

❋ या सराव पुस्तिकेमध्ये एकूण ४८ पाने आहेत, प्रत्येक आठवड्यासाठी चार पाने दिलेली आहेत.

❋ यामध्ये भाषा या विषयाचा आणि या विषयावर श्रवण, संभाषण, वाचन व लेखन या क्षमतांवर आधारित उपक्रमांचा सराव प्रत्येक आठवड्यात करता येणार आहे.

❋ विद्यार्थ्यांना उपक्रम करताना काही अडचणी आल्या/काही घटक समजत नसल्यास त्यांना पालकांनी मदत केली पाहिजे.

❋ एका आठवड्यातील सराव पुर्ण झाल्यावरच पुढील आठवड्याच्या सरावास सुरुवात करण्याबाबत विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करणे गरजेचे आहे.

❋ आठवड्याचा सराव पुर्ण झाल्यावर पालकांनी विद्यार्थ्यांसोबत सरावावर चर्चा करावी, आवश्यक तिथे अभिप्राय आणि दिलेल्या रिकाम्या जागेत स्वतःची सही करणे अपेक्षित आहे.

❋ जर विद्यार्थ्याने इतर कोणाची मदत न घेता सराव पुर्ण केला असेल तर, त्याने स्वतः या शब्दावर ✓ खुण करावी.

❋ आणि जर विद्यार्थ्याने सरावा दरम्यान इतर कोणाची मदत घेतली असेल तर, त्याने मदत या शब्दावर ✓ खुण करावी.

❋ एका आठवड्याचा सराव पूर्ण केल्यानंतर, विद्यार्थ्याने मदतीशिवाय केलेल्या एकूण सरावातील घटकातील संख्येशी संबंधित वर्तुळाचा भाग रंगवावा.

❋ उदाहरणार्थ : तिसऱ्या आठवड्यामध्ये विद्यार्थ्याने २ उपक्रम स्वतः पुर्ण केले आहेत, एक उपक्रम पुर्ण करण्यासाठी इतरांची मदत घेतली आहे आणि एक उपक्रम अपूर्ण आहे. अशा परिस्थितीत शेजारील चित्रात दाखविल्या प्रमाणे प्रमाणपत्रावरील शेवटच्या पानावर माहिती भर.

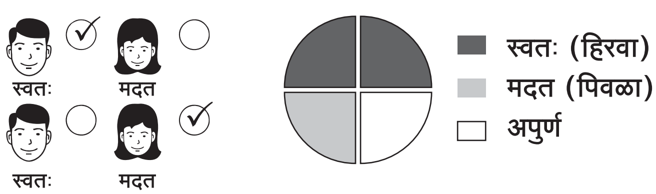

आठवडा 01

खालील आकार गिरव.

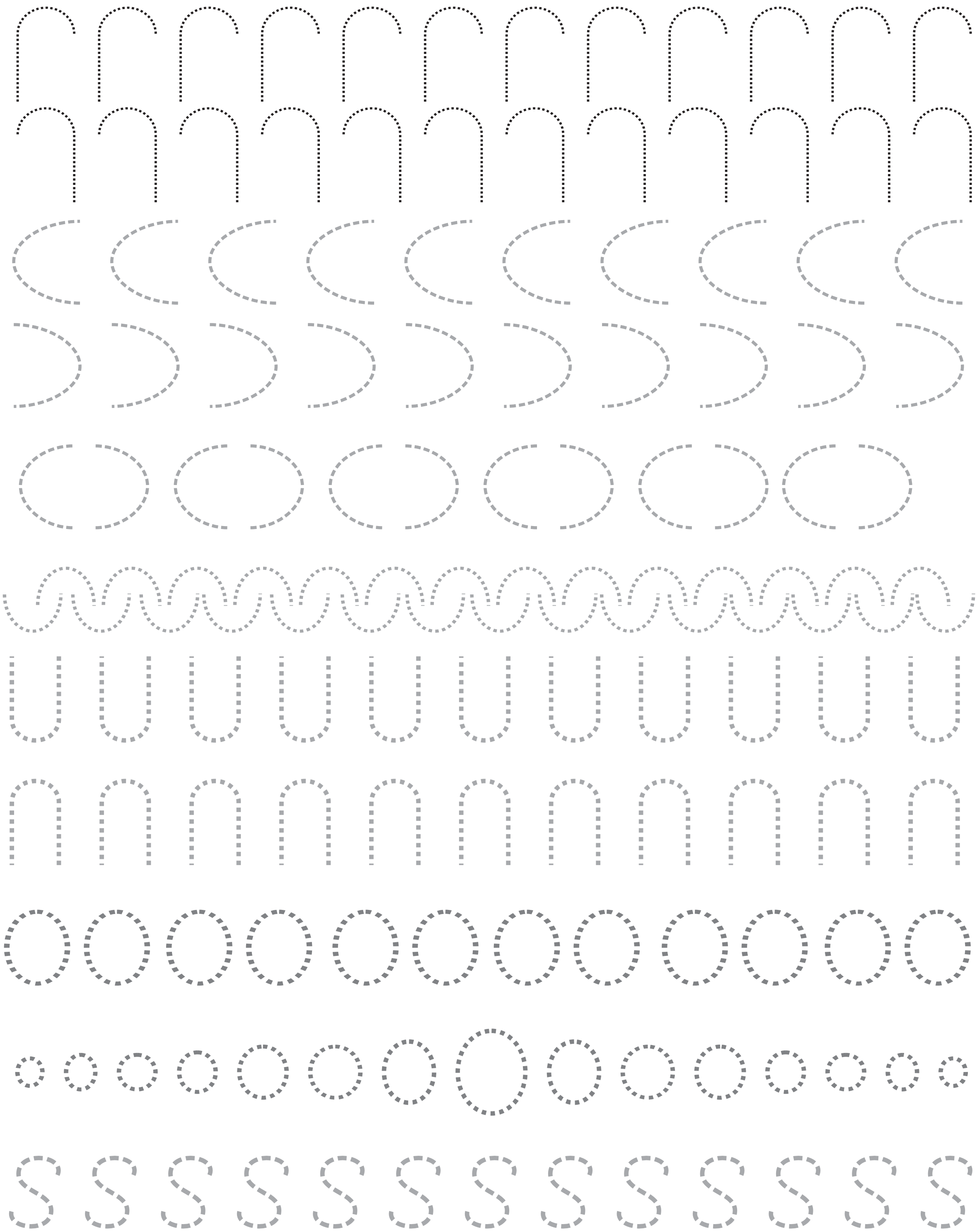

स्वत: Self ◯ मदत Help ◯

अक्षर अवयवांचा सराव कर.

लेखन सराव

स्वतः Self
मदत Help

लेखन सराव

अक्षर सौंदर्य

काना – ा ा ा ा ा ा ा ा ा ा ा

ऱ्हस्व वेलांटी– ि ि ि ि ि ि ि ि ि ि ि

दीर्घ वेलांटी – ी ी ी ी ी ी ी ी ी ी ी

ऱ्हस्व उकार – ु ु ु ु ु ु ु ु ु ु ु

दीर्घ उकार – ू ू ू ू ू ू ू ू ू ू ू

एक मात्रा – े े े े े े े े े े े े े े

दोन मात्रे – ै ै ै ै ै ै ै ै ै ै ै ै ै ै

एक काना, एक मात्रा – ो ो ो ो ो ो ो ो ो ो ो ो

एक काना, दोन मात्रे – ौ ौ ौ ौ ौ ौ ौ ौ ौ ौ ौ ौ

अनुस्वार – ां ां ां ां ां ां ां ां ां ां ां ां

विसर्ग : : : : : : : : : : :

विरामचिन्हे

स्वल्पविराम – , , , , , , , , , , ,

अर्ध विराम – ; ; ; ; ; ; ; ; ; ; ;

पूर्ण विराम – . . . .

उद्गार चिन्ह – ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! !

प्रश्न चिन्ह – ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ?

अवतरण चिन्ह – “ ” “ ” “ ” “ ” “ ”

अर्ध चंद्र बिंदू – ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ

स्वतः
Self

मदत
Help

खाली दिलेल्या सुचनांप्रमाणे अक्षरे वाच आणि गिरव.

लेखन सराव

अ आ इ ई उ ऊ ए ॲ ऐ ओ ऑ औ अं अः

अ आ इ ई उ ऊ ए ॲ ऐ ओ ऑ औ अं अः

क का कि की कु कू के कॅ कै को कॉ कौ कं कः

क का कि की कु कू के कॅ कै को कॉ कौ कं कः

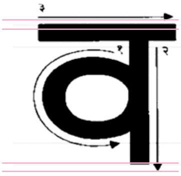

व वा वि वी वु वू वे वॅ वै वो वॉ वौ वं वः

व वा वि वी वु वू वे वॅ वै वो वॉ वौ वं वः

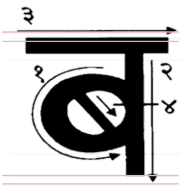

ब बा बि बी बु बू बे बॅ बो बॉ बौ बं बः

ब बा बि बी बु बू बे बॅ बो बॉ बौ बं बः

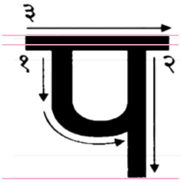

प पा पि पी पु पू पे पॅ पै पो पॉ पौ पं पः

प पा पि पी पु पू पे पॅ पै पो पॉ पौ पं पः

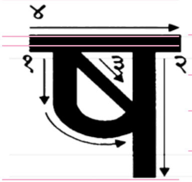

ष षा षि षी षु षू षे षॅ षै षो षॉ षौ षं षः

ष षा षि षी षु षू षे षॅ षै षो षॉ षौ षं षः

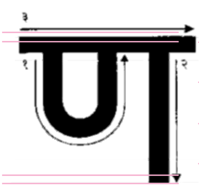

ण णा णि णी णु णू णे णॅ णै णो णॉ णौ णं णः

ण णा णि णी णु णू णे णॅ णै णो णॉ णौ णं णः

फ फा फि फी फु फू फे फै फो फौ फं फः

फ फा फि फी फु फू फे फै फो फौ फं फः

स्वतः Self

मदत Help

आठवडा 02

खाली दिलेल्या सुचनांप्रमाणे अक्षरे वाच आणि गिरव. लेखन सराव

न

न ना नि नी नु नू ने नॅ नै नो नॉ नौ नं नः

न ना नि नी नु नू ने नॅ नै नो नॉ नौ नं नः

म

म मा मि मी मु मू मे मॅ मै मो मॉ मौ मं मः

म मा मि मी मु मू मे मॅ मै मो मॉ मौ मं मः

भ

भ भा भि भी भु भू भे भॅ भै भो भॉ भौ भं भः

भ भा भि भी भु भू भे भॅ भै भो भॉ भौ भं भः

त

त ता ति ती तु तू ते तॅ तै तो तॉ तौ तं तः

त ता ति ती तु तू ते तॅ तै तो तॉ तौ तं तः

ट

ट टा टि टी टु टू टे टॅ टै टो टॉ टौ टं टः

ट टा टि टी टु टू टे टॅ टै टो टॉ टौ टं टः

ठ

ठ ठा ठि ठी ठु ठू ठे ठॅ ठै ठो ठॉ ठौ ठं ठः

ठ ठा ठि ठी ठु ठू ठे ठॅ ठै ठो ठॉ ठौ ठं ठः

ड

ड डा डि डी डु डू डे डॅ डै डो डॉ डौ डं डः

ड डा डि डी डु डू डे डॅ डै डो डॉ डौ डं डः

ढ

ढ ढा ढि ढी ढु ढू ढे ढॅ ढै ढो ढॉ ढौ ढं ढः

ढ ढा ढि ढी ढु ढू ढे ढॅ ढै ढो ढॉ ढौ ढं ढः

स्वतः Self

मदत Help

खाली दिलेल्या सुचनांप्रमाणे अक्षरे वाच आणि गिरव.

लेखन सराव

ड डा डि डी डु डू डे डॅ डै डो डॉ डौ डं डः

ड डा डि डी डु डू डे डॅ डै डो डॉ डौ डं डः

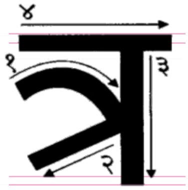

त्र त्रा त्रि त्री त्रु त्रू त्रे त्रॅ त्रै त्रो त्रॉ त्रौ त्रं त्रः

त्र त्रा त्रि त्री त्रु त्रू त्रे त्रॅ त्रै त्रो त्रॉ त्रौ त्रं त्रः

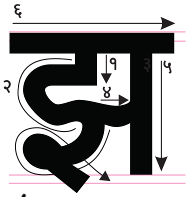

ज्ञ ज्ञा ज्ञि ज्ञी ज्ञु ज्ञू ज्ञे ज्ञॅ ज्ञै ज्ञो ज्ञॉ ज्ञौ ज्ञं ज्ञः

ज्ञ ज्ञा ज्ञि ज्ञी ज्ञु ज्ञू ज्ञे ज्ञॅ ज्ञै ज्ञो ज्ञॉ ज्ञौ ज्ञं ज्ञः

ह हा हि ही हु हू हे हॅ है हो हॉ हौ हं हः

ह हा हि ही हु हू हे हॅ है हो हॉ हौ हं हः

घ घा घि घी घु घू घे घॅ घो घॉ घौ घं घः

घ घा घि घी घु घू घे घॅ घो घॉ घौ घं घः

ध धा धि धी धु धू धे धॅ धै धो धॉ धौ धं धः

ध धा धि धी धु धू धे धॅ धै धो धॉ धौ धं धः

छ छा छि छी छु छू छे छॅ छै छो छॉ छौ छं छः

छ छा छि छी छु छू छे छॅ छै छो छॉ छौ छं छः

च चा चि ची चु चू चे चॅ चै चो चॉ चौ चं चः

च चा चि ची चु चू चे चॅ चै चो चॉ चौ चं चः

स्वतः Self मदत Help

लेखन सराव

खाली दिलेल्या सुचनांप्रमाणे अक्षरे वाच आणि गिरव.

य या यि यी यु यू ये यॅ यै यो यॉ यौ यं यः

य या यि यी यु यू ये यॅ यै यो यॉ यौ यं यः

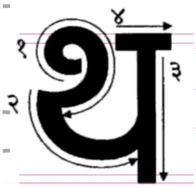

थ था थि थी थु थू थे थॅ थै थो थॉ थौ थं थः

थ था थि थी थु थू थे थॅ थै थो थॉ थौ थं थः

ज जा जि जी जु जू जे जै जो जौ जं जः

ज जा जि जी जु जू जे जै जो जौ जं जः

झ झा झि झी झु झू झे झॅ झै झो झॉ झौ झं झः

झ झा झि झी झु झू झे झॅ झै झो झॉ झौ झं झः

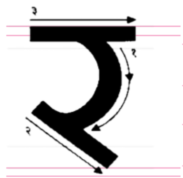

र रा रि री रु रू रे रॅ रै रो रॉ रौ रं रः

र रा रि री रु रू रे रॅ रै रो रॉ रौ रं रः

स सा सि सी सु सू से सॅ सै सो सॉ सौ सं सः

स सा सि सी सु सू से सॅ सै सो सॉ सौ सं सः

ख खा खि खी खु खू खे खॅ खै खो खॉ खौ खं खः

ख खा खि खी खु खू खे खॅ खै खो खॉ खौ खं खः

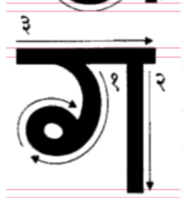

ग गा गि गी गु गे गॅ गै गो गॉ गौ गं गः

ग गा गि गी गु गे गॅ गै गो गॉ गौ गं गः

स्वतः Self मदत Help

खाली दिलेल्या सुचनांप्रमाणे अक्षरे वाच आणि गिरव.

लेखन सराव

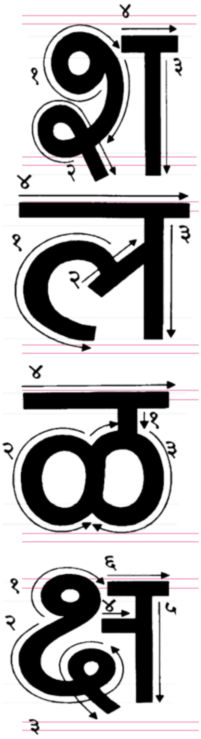

श शा शि शी शु शू शे शॅ शै शो शॉ शौ शं शः

श शा शि शी शु शू शे शॅ शै शो शॉ शौ शं शः

ल ला लि ली लु लू ले लॅ लै लो लॉ लं लः

ल ला लि ली लु लू ले लॅ लै लो लॉ लं लः

ळ ळा ळि ळी ळु ळू ळे ळॅ ळै ळो ळॉ ळौ ळं ळः

ळ ळा ळि ळी ळु ळू ळे ळॅ ळै ळो ळॉ ळौ ळं ळः

क्ष क्षा क्षि क्षु क्षू क्षे क्षॅ क्षै क्षो क्षॉ क्षौ क्षं क्षः

क्ष क्षा क्षि क्षु क्षू क्षे क्षॅ क्षै क्षो क्षॉ क्षौ क्षं क्षः

चित्रे पहा आणि त्याच्या पहिल्या अक्षराची जोडी लाव.

च

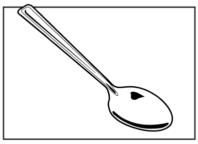

उ

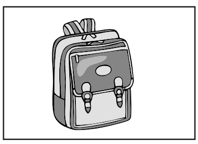

स

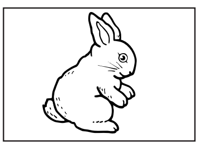

घ

द

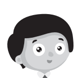

स्वत: Self

मदत Help

आठवडा 03 **चौकटीतील शब्दांचे वाचन कर आणि जसेच्या तसे लिही.** लेखन सराव

राज्य	मध्य	आम्ही	हत्ती	किल्ला
गप्पा	अन्न	पुन्हा	रक्त	शक्ती
शब्द	चष्मा	स्वच्छ	रस्ता	राष्ट्र
दृष्टी	संख्या	कुत्रा	जिल्हा	पत्ता
उत्तर	शिल्लक	तुम्हाला	म्हातारा	उन्हाळा
गुऱ्हाळ	स्वदेश	लक्ष्मण	पुष्कर	स्टेशन
विस्तव	महात्मा	डॉक्टर	अस्वल	उत्सव
स्वयंपाक	नमस्कार	सरस्वती	महत्वाचे	हिंदुस्तान
बहाद्दर	चंद्रभागा	महोत्सव	संध्याकाळ	चिमुकल्या
मुकाट्याने	खांद्यावर	घोड्यावर	गणराज्य	इतक्यात

स्वत: Self मदत Help

लेखन सराव

मुलाखत लेखन

तुमच्या गावाच्या सार्वजनिक पाणीपुरवठा करणाऱ्या शिपायाची मुलाखत घ्या.

उपक्रम : टीव्हीवर दाखवल्या जाणाऱ्या वेगवेगळ्या मुलाखती पहा व त्यात कशाप्रकारे प्रश्न विचारले जातात ते समजून घ्या.

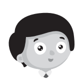
स्वतः
Self

मदत
Help

उतारा वाचन आणि लेखन

लेखन सराव

एवढासा काय तो उंदीर! साऱ्या घरात त्याने धुमाकूळ घातला. बाबांची पुस्तके काय कुरतडली, आईच्या साडीवर बारीक दातांनी नक्षी काढली, पायमोजाला एक–दोन खिडक्याही करुन टाकल्या. त्यामुळे गंपू वैतागून गेला. तो उंदीर पकडण्यासाठी त्याने नाही नाही ते प्रयत्न सरू केले, पण उंदीरही फार चतुर. त्याला दाद देईना. उलट गंपूवरच डाव उलटायचा. कशी केली तुझी फजिती, असे जणू तो गंपूला हिणवायचा. एकदा उंदीर स्वयंपाक घरात जाताना गंपूला दिसला. त्याने झाडू घेऊन हळूच त्याचा पाठलाग केला, तर उंदीरमामा मोरीत बसलेले, खरकट्यावर ताव मारत. गंपूने उंदराच्या दिशेने झाडू फेकला, त्यामुळे माठ फुटला. खोलीभर पाणीच पाणी झाले. कसला आवाज झाला, म्हणून ताई लगबगीने बघायला आली.

खालील प्रश्नांची उत्तरे वरील उतारा वाचून लिही.

१) घरात धुमाकूळ कोणी घातला?

....

....

२) गंपू कोणामुळे वैतागला होता?

....

....

३) उंदराने कशावर ताव मारला?

....

....

४) घरात उंदराने कोणकोणते नुकसान केले?

....

....

५) ताई काय बघायला आली?

....

....

वाच आणि लक्षात ठेव.

एका मिनिटात ६० सेकंद असतात.	एका महिन्यात २८ ते ३१ दिवस येतात.
एका तासात ६० मिनिटे असतात.	एका वर्षात १२ महिने येतात.
एका दिवसात २४ तास असतात.	एका सामान्य वर्षात ३६५ दिवस येतात.
एका आठवडयात ७ दिवस येतात.	एका लीप वर्षात ३६६ दिवस येतात.

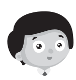
स्वतः Self

मदत Help

अनुलेखन

तुझ्या भाषा विषयाच्या पाठ्यपुस्तकामधून तुझ्या आवडीचा पाठ घे आणि त्या पाठातील १० ओळी सुदंर अक्षरात लिहून काढ.

उपक्रम : पाठ्यपुस्तकातील कोणतेही १० जोडशब्द तुझ्या वहीत लिही.

स्वतः
Self

मदत
Help

आठवडा 04

खालील वाक्य वाच आणि पुन्हा लिही.

लेखन सराव

रवीला धक्का लागला.

उग्र वास कशाचा आहे?

बुवांनी बुक्का लावला.

आमचे भाग्य चांगले आहे.

माकडांची नक्कल करु या.

योग्य तो विचार करा.

अक्कल विकत घेतली.

हे दख्खनचे पठार आहे.

भक्तगण देवळात बसले.

मन एकाग्र करा.

दोन सख्खे भाऊ होते.

मनसोक्त मजा कर.

शंतनू कृतघ्न आहे.

एका वाक्यात उत्तर सांग.

निर्विघ्न कार्य पार पडावे.

श्रीकृष्ण हा चक्रधारी आहे.

कच्चा मला वापरला.

दत्त दिगंबर दैवत माझे.

गावाच्या आसपास झाडी आहे.

शक्यता फार कमी आहे.

फुलांचा गुच्छ माझ्याकडे दे.

आपली योग्यता पडताळा.

हिंदवी राज्य उदयास आले.

डॉक्टर कोणते आहेत?

स्वतः Self ◯ मदत Help ◯

कथा वाचन

लेखन सराव

एकदा दोन मित्र राहुल आणि सुरज फिरायला निघाले. फिरता फिरता एका छोट्या गावात पोहचले. त्या गावामध्ये काही उनाड मुलं होती. ती मुलं त्यांना त्रास देऊ लागली. त्यामुळे राहुल आणि सुरज वेगाने पळत नदीकाठी गेले. पळता पळता राहुल सुरजच्या अंगावर पडला. सूरजने राहुलच्या गालामध्ये मारले. राहुल खूप दुःखी झाला. त्याने वाळूवर लिहिले ''आज माझा मित्र सुरज याने मला मारले.'' त्यांना नदी पार करायची होती. नदी थोडी खोल होती. तिथे चिखल सुद्धा होता. नदीच्या पलीकडे जाता जाता राहुलचा पाय घसरला आणि तो पाण्यामध्ये बुडू लागला. सुरज लगेच पुढे झाला व त्याने राहुलचा हात पकडला. हळूहळू त्याला नदीच्या पलीकडे घेऊन गेला. नदीच्या पलीकडे गेल्यावर राहुलने सुरजचे आभार मानले. त्याला मिठी मारली व तिथे एका खडकावर लिहिले, ''आज माझा मित्र सुरज, याने माझा जीव वाचवला'' हे पाहिल्यावर सूरजने राहुलला विचारले की, 'तू असं का बरं केलंस? पहिल्यांदा मी जेव्हा तुला मारलं, तेव्हा तू वाळूमध्ये लिहिलं आणि आता जेव्हा मी तुझा जीव वाचवला तेव्हा ती गोष्ट तू खडकावर लिहिलीस. राहुल म्हणाला , 'मी वाळूवर लिहिले कारण ते वाऱ्याची एक झुळूक जरी आली तरी ते मिटून जाईल, परंतु खडकावर लिहिलेले चिरकाल टिकून राहील.

खालील चित्र सुंदर रंगात रंगव.

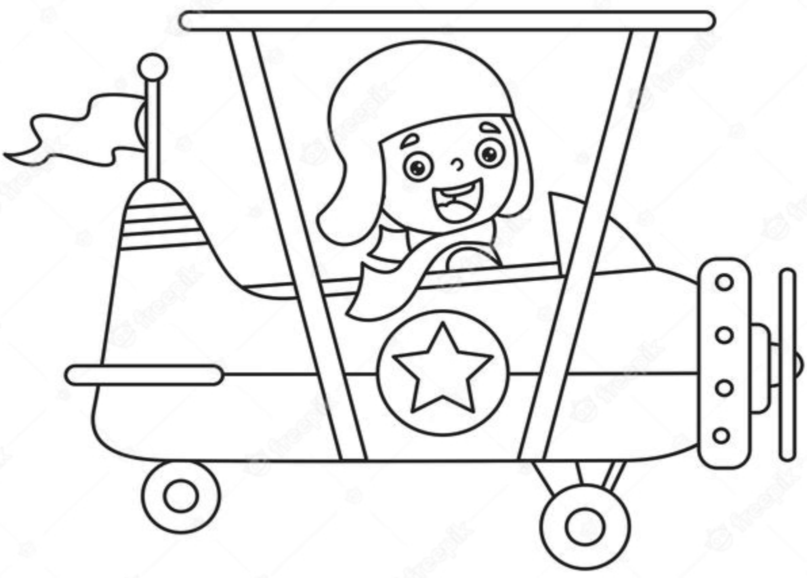

उपक्रम : हुशारी, धाडसीपणा, लोभी, प्रामाणिकपणा अशा प्रकारे वेगवेगळ्या बोध देणाऱ्याा गोष्टी शोधुन त्यांचे वाचन कर व त्या इतरांना सांग.

स्वतः Self मदत Help

लेखन सराव

प्रकट वाचन

खाली दिलेल्या उताऱ्याचे प्रकट वाचन कर.

चार ओळी लिहिल्यास, त्यात किती चुका! अक्षरसुद्धा किती गचाळ!
''मला सारे असेच म्हणतात. अक्षर सुधारण्यासाठी काय करावे हे मात्र कोणी सांगत नाही.''
सांगते ना. रोज फक्त पाच ओळी लिहित जा.
''एवढेच ना?'' अरे, त्या नुसत्याच उतरवायच्या नाहीत. त्यासाठी मन एकाग्र करुन सावकाश लिही.
प्रत्येक अक्षर वळणदार आलं पाहिजे. लिहिताना अशुद्ध लिहीत नाही ना, यावर लक्ष ठेव.
''मी रोज व्यायाम करतो, उजळणी म्हणतो, पाठांतर करतो, तसेच हे देखील नियमाने करीन. मग, सुधारेल ना माझं अक्षर?''
नक्की सुधारेल.

खालील कोडी सोडव.

ओळखा पाहू मी कोण?

काळा काळा रंग,
वस्तू कुरतडण्यास दंग
मनीमाऊ येताच पळून जातो
आणि बिळात जाऊन
दडून बसतो

ओळखा पाहू मी कोण?

हिरवा, पिवळा रंग.......
आहे आंबट गोड चव माझी .....
आहे क जीवनसत्व भरपूर ....
गाव माझं नागपूर ....

खालील शब्दातील लपलेले शब्द सांग व लिही.

जनावरे – नाव

पाऊस –

गारवा –

आमदार –

गारवारा–

रक्षाबंधन

स्वतः Self ◯ मदत Help ◯

अनुभव कथन

लेखन सराव

"तू एकट्याने केलेला प्रवास" या विषयावर तुझे अनुभव सांग आणि लिही.

उपक्रम : तुझी आतापर्यंत कधी फजिती झाली आहे का? त्या प्रसंगाचा अनुभव तुझ्या मित्र/मैत्रिणींना सांग.

स्वत: Self मदत Help

आठवडा 05

बातमी वाचन

लेखन सराव

टि. व्ही. वरील कोविड–१९ च्या बातम्या ऐक आणि लिही.

शेजारील सारणीमूधन खालील शब्दांचे समानार्थी शब्द शोध आणि लिही.

वृ	सा	पा	ल	रा
क्ष	ग	ज	ख	न
दू	र	ग	ध	सु
दि	स	री	ता	प
ह	न	ब	छा	या

पक्षी =	सावली =
जंगल =	दिवस =
लांब =	समुद्र =
नदी =	दीन =
पाणी =	झाड =

स्वतः Self मदत Help

प्रसंग वर्णन

वर दिलेल्या चित्राचे निरीक्षण कर आणि त्यावर आधारित दिलेले प्रश्न तुझ्या सहयोगी गटातील विद्यार्थ्यांना विचार.

१. हे चित्र कशाचे आहे ?

....

....

२. या चित्रात परिचारीका(नर्स) काय करत आहे ?

....

....

३. या चित्रातुन आपल्याला कोणता संदेश मिळतो ?

....

....

४. चित्र पाहुन चित्राविषयी एक घोषवाक्य सांग.

....

....

कोण काय करतो ?

सोनार : दागिने तयार करतो.

चांभार : ____________________

लोहार : ____________________

सुतार : ____________________

गवंडी : ____________________

न्हावी : ____________________

माळी : ____________________

कुंभार : ____________________

शिंपी : ____________________

आचारी : ____________________

लेखन सराव

....
....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....

स्वतः Self   मदत Help

लेखन सराव

कविता वाचन आणि लेखन

देवा तुझे किती। सुंदर आकाश
सुंदर प्रकाश । सूर्य देतो
सुंदर चांदण्या। चंद्र हा सुंदर
चांदणे सुंदर । पडे त्याचे
सुंदर वेलींची । सुंदर ही फुले

तशी आम्ही मुले । देवा तुझी
इतुके सुंदर । जग तुझे जर
किती तू सुंदर । असशील !
सुंदर ही झाडे। सुंदर पाखरे
किती गोड बरे। गाणे गाती

पुढील प्रश्न काळजीपूर्वक वाच व अचूक उत्तरे लिही.

१) ही कविता कोणत्या विषयावर आहे?

....

....

२) सुंदर जग पाहून कवी कोणती कल्पना करतो?

....

....

३) गोड गाणी कोण गातात?

....

....

४) हे जग कोणी निर्माण केले आहे, असे कवीला वाटते?

....

....

५) पक्षी या शब्दाचा कोणता समानार्थी शब्द कवितेत आला आहे?

....

....

खालील वाक्प्रचारांचा अर्थ सांग.

परीक्षा तोंडावर येणे–

नाकी नऊ येणे –

आकाश पाताळ एक करणे –

दगडाला पाझर फुटणे –

उपक्रम : गारा, वारा, धारा, मारा हे शब्द वाचून पावसावर चार ते पाच ओळी कविता तयार कर.

○ स्वतः Self

○ मदत Help

विरामचिन्हे

लेखन सराव

अरे वा चिमुकल्यांनो मला तुम्हाला कधीचं बघायचंच होत तुम्ही खरच आहात ना की मला स्वप्न पडलंय नाही तू जागाच आहेस ऐक जरा बंडू आम्हाला सशाने सांगितलंय की तू प्रेमळ दयाळू आहेस म्हणून तू मदत करशील आम्हाला आम्ही आपली घरे सोडून इथे आलोय या नदी पलीकडच्या इच्छापूर्ती रानात जायचंय आम्हाला पण उडायला पंख नाहीत की आमच्याजवळ होड्या नाहीत नदी पार कशी करता येईल तू सांगतोस काही उपाय चंदूने विचारले

विरामचिन्हांचा वापर करुन उतारा पुन्हा लिही.

तुमच्या शाळेत झालेल्या वृक्षरोपणाची बातमी तयार कर.

स्वत: Self

मदत Help

आठवडा 06

श्रवण आणि संभाषण

लेखन सराव

क्रिकेट या खेळासाठी लागणाऱ्या साहित्याची माहिती ऐक आणि त्यांची यादी कर.

तुला माहित असलेल्या धावपटुंची नावे लिही.

स्वतः Self   मदत Help

लेखन सराव

संवाद वाचन आणि लेखन

''अरे सदा, झाले का झाडांना पाणी घालून?''

''हो गुरुजी, आता काय करायचे?''

''आता गावातील पाणवठ्यावर जायचे आहे.

तेथे आपण पाण्याचे उपयोग व जलप्रदूषण कसे होते, याची माहिती घेऊ.''

''नमस्कार, गुरुजी!''

''नमस्कार, काका! या.''

''गुरुजी, शाळेचे नंदनवन केले तुम्ही! मुलांना कामात रमवलंत.''

''मनापासून केलेल्या गोष्टीला सुंदर रुप येते काका.''

''खरे सांगू गुरुजी, हे सर्व पाहिले की गुरुदेव टागोरांच्या शांतीनिकेतनची आठवण येते. चार वर्षापूवी हा चार भिंतीमधला कोंडवाडा होता. तुमच्या झटण्याला आज अर्थ आला.'' सरपंच म्हणाले.

प्र. १. गुरुजी 'पाणी' हा पाठ कोठे शिकवणार आहेत?

....

....

प्र. २. वरील संवादात किती जणांनी भाग घेतला आहे?

....

....

प्र. ३. वरील संवादात गुरुजींचा कोणता विशेष गुण दिसतो?

....

....

खालील चित्र रंगव.

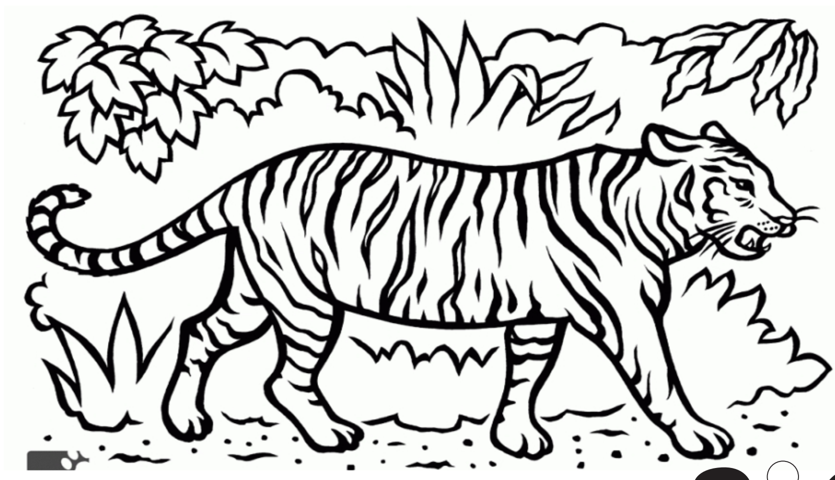

स्वतः Self मदत Help

लेखन सराव

विनोद वाचन

रुग्ण : माझा एक दात खराब झाला आहे.

डॉक्टर : त्या जागी आपण दुसरा दात बसवूया.

रुग्ण : दात मात्र माझ्या दातासारखा हवा.

डॉक्टर : ते शक्य नाही.

रुग्ण : का?

डॉक्टर : एवढे घाणेरडे दात माझ्याकडे नाहीत.

१) हा संवाद कोणामध्ये चालू आहे ?

....

....

२) रुग्णाला दुसरा दात का बसवायचा आहे ?

....

....

३) डॉक्टर रुग्णाचा दात बसवायला का नाही म्हणाले?

....

....

हॅरिसन ब्रँच शाळेत डॉ. अब्दुल कलाम यांची जयंती

कोपरगाव : भारतरत्न डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या जयंती दिनानिमित्त जिल्हा परिषद हॅरिसन ब्रँच शाळेत 'वाचन प्रेरणा दिन' कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. मुख्याध्यापक नवनाथ सूर्यवंशी यांनी वाचनाचे महत्व सांगून डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या जीवनाविषयी विद्यार्थ्यांना परिपूर्ण माहिती करून दिली. त्यांच्या जयंतीनिमित्त विद्यार्थ्यांनी वाचनाचे महत्व जाणून दररोज मधल्या सुटीत व घरी मोकळ्या वेळेत जास्तीत जास्त अवांतर वाचनाची पुस्तके वाचण्याचा संकल्प केला.

बातमी वाचन

दिलेल्या बातमीचे वाचन कर आणि तुझ्या सहयोगी गटात त्यावर आधारित प्रश्न विचार आणि लिही.

१. वरील बातमी कोणत्या शाळेतील आहे ?

....

....

२. ही बातमी कोणत्या ठिकाणची आहे ?

....

....

३. वरील बातमी कशा संदर्भात आहे ?

....

....

४. या बातमी मधून तुम्हाला कोणती माहिती मिळते?

....

....

उपक्रम : तुझ्या पाठ्यपुस्तकातील जोडशब्दासहीत १० वाक्य तुझ्या वहीत लिही.

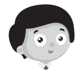
स्वतः Self

मदत Help

सूचना फलकाचे वाचन आणि लेखन

लेखन सराव

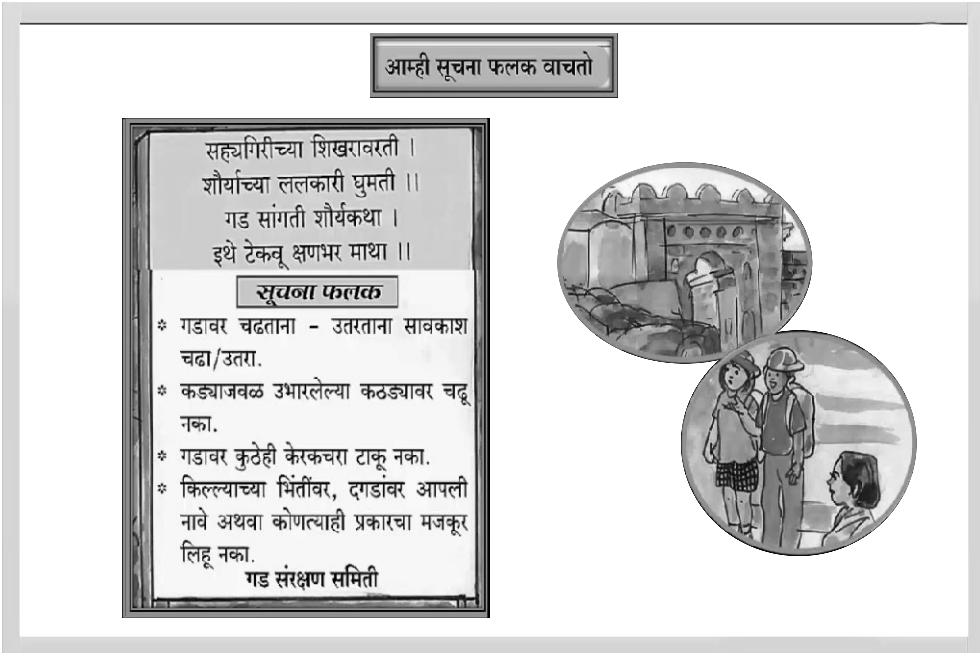

१. वरील चित्र कोणत्या ठिकाणाचे आहे ?

....

....

२. चित्रात काय काय दिसत आहे ?

....

....

३. सूचनाफलकावर कोण कोणत्या सूचना दिल्या आहेत?

....

....

४. किल्ला चढताना सुरुवातीलाच सूचना का दिल्या आहेत?

....

....

५. किल्ला पहायला येणाऱ्यांना सूचना देण्याची गरज आहे का? व का?

....

....

सूचना फलक कोठे कोठे असतात याचा शोध घे आणि त्याची यादी कर.

....

....

स्वतः Self मदत Help

आठवडा 07

श्रुतलेखन

लेखन सराव

कोणताही एक उतारा तुझ्या मित्र/मैत्रिणीला सांगायला लाव आणि त्यापाठोपाठ शुद्धलेखन लिही.

उपक्रम : 'वृक्षवल्ली आम्हा सोयरे वनचरे' ही कविता ऐक.

स्वतः Self मदत Help

माहितीपर वाचन आणि लेखन

लेखन सराव

सावित्रीबाई फुले

सावित्रीबाई फुले या भारतातील पहिल्या शिक्षिका, स्त्री शिक्षणाच्या पुरस्कर्त्या, अनाथ मातांच्या कैवारी, निराधार बालकांच्या माता, विधवा विवाहाच्या पुरस्कर्त्या, स्त्री–पुरुष समानतेच्या प्रणेत्या म्हणून ओळखल्या जातात. त्यांचा जन्म सातारा जिल्ह्यातील नायगाव येथे ३ जानेवारी १८३१ रोजी झाला. त्यांच्या वडिलांचे नाव खंडोजी नेवसे पाटील होते. सावित्रीबाईना तीन भाऊ होते. सावित्रीबाई आई बाबांबरोबर शेतावर जात असे आणि आईला घरकामातही मदत करत असत.

१) सावित्रीबाईंचा जन्म कोणत्या जिल्ह्यात झाला?

....

....

२) सावित्रीबाईंच्या वडिलांचे नाव काय होते?

....

....

३) भारतातील पहिल्या महिला शिक्षिका कोण होत्या?

....

....

४) सावित्रीबाईंचा जन्म कोणत्या साली झाला?

....

....

५) सावित्रीबाई कोणासोबत शेतावर जात असे?

....

....

६) सावित्रीबाईंना स्त्री शिक्षणाच्या पुरस्कर्त्या का म्हटले असेल?

....

....

वडीलांकडील नातेवाईक (सांगा व लिहा.)

- ✻ आजोबांचे नाव : ______
- ✻ आजीचे नाव : ______
- ✻ चुलते (काका) किती? ______
- ✻ त्यांची नावे : ______
- ✻ चुलती(काकी) किती? ______
- ✻ त्यांची नावे : ______
- ✻ आत्या किती? ______
- ✻ आत्यांची नावे : ______

स्वतः Self मदत Help

लेखन सराव

जाहिरात वाचन आणि लेखन

कागदी पिशवी

" कागदी पिशवी वापरा, प्रदूषण टाळा "

• वैशिष्ट्ये •

स्वस्त आणि टिकावू
आर्कषक रंग
वापरण्यास सोपे

१०० %
पर्यावरणपूरक

आजच खरेदी करा!

क्लासिक स्टेशनरी, विश्रामबाग, सांगली.
मो. ८७६५६७५४३, ८६४५२३३१२

१. ही जाहिरात कशा संदर्भात आहे?

....

....

२. जाहिरातीमधील कागदी पिशव्या वापरण्यास योग्य आहेत हे कोणत्या शब्दावरून समजते?

....

....

३. स्वच्छतेसंबंधी एक घोषवाक्य तयार कर.

....

....

४. पर्यावरण पुरक अशा आणखी कोणत्या प्रकारच्या पिशव्यांचा वापर करता येईल.

....

....

५. दुकाणाचा पत्ता काय आहे?

....

....

स्वतः Self मदत Help

लेखन सराव

सादरीकरण/पोस्टर/ माहितीपत्रक

‘स्वच्छ हात धुवण्याच्या पध्दती’ यावर पोस्टर तयार करुन ते आपल्या वर्गात सादर कर.

स्वतः Self मदत Help

आठवडा 08

कांद्याची शाल

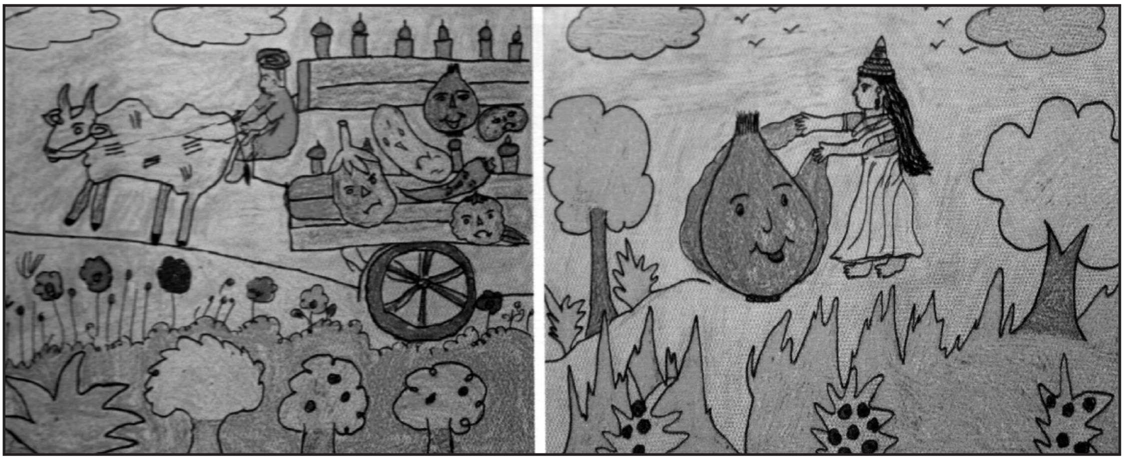

खुप वर्षापूर्वीची गोष्ट आहे. सर्व भाज्यांचा वाद चालु होता, सर्वात श्रेष्ठ भाजी कोणती? टॉमेटो की वांगी, गाजर की काकडी, कांदा की बटाटा? टॉमेटो म्हणाला माझा रंग बघा, माझे अंग किती नितळ आहे. मीच सर्वात श्रेष्ठ. वांगे म्हणाले माझी कांती नितळ व चमकदार आहे. मीच सर्वात श्रेष्ठ आहे. गाजर म्हणाले, माझा रंग सर्वांना आवडतो. मीच श्रेष्ठ. काकडी म्हणाली, मी रुचकर व थंड आहे. मीच श्रेष्ठ. बटाटा म्हणाला, मी टणक व जास्त टिकतो म्हणून मीच श्रेष्ठ आहे. कांदा म्हणाला, मी पण श्रेष्ठ आहे. सरते शेवटी सर्वांनी सृष्टी देवीला विचारायचे ठरवले. सर्व जण बैलगाडीत बसले आणि प्रवासाला निघाले. वाट लांबची व खडकाळ होती. खूप कडाक्याच्या उन्हामुळे टॉमॅटोचा रस गळू लागला, वांगे कुजून गेले, काकडी व गाजर सुकून गेली. असे करत एक–एक भाज्या खराब झाल्या. सगळ्यात शेवटी कांदा तेव्हढा सृष्टी देवी पर्यंत पोचला. देवीने स्वतःच्या अंगावरची शाल त्याच्या अंगावर पांघरली आणि त्याचे अभिनंदन केले.

वरील गोष्ट वाचून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिही.

१) वरील गोष्टीमध्ये ‘क’ हे अक्षर आणि ‘श्रेष्ठ’ हा शब्द किती वेळा आले आहेत ते शोध आणि त्यांची संख्या लिही.? क= ☐ श्रेष्ठ = ☐

२) खालील शब्दांचे समानार्थी किंवा विरुद्धार्थी शब्द शोध आणि लिही.

अ) वाद ________ ________ क) ऊन ________ ________

ब) रुचकर ________ ________ ड) सृष्टी ________ ________

३) खालील शब्दांचे एकवचन किंवा अनेकवचन लिही.

अ) भाजी ________ क) गोष्ट ________

ब) बटाटा ________ ड) कांदा ________

४) खालील शब्दांचे लिंग लिही.

अ) देवी ________ ब) टॉमेटो ________ क) शाल ________ ड) बैलगाडी ________

५) वरील गोष्टीमधील किमान पाच जोडशब्द शोध आणि लिही.

____

स्वतः Self ○ मदत Help ○

खरी मैत्री

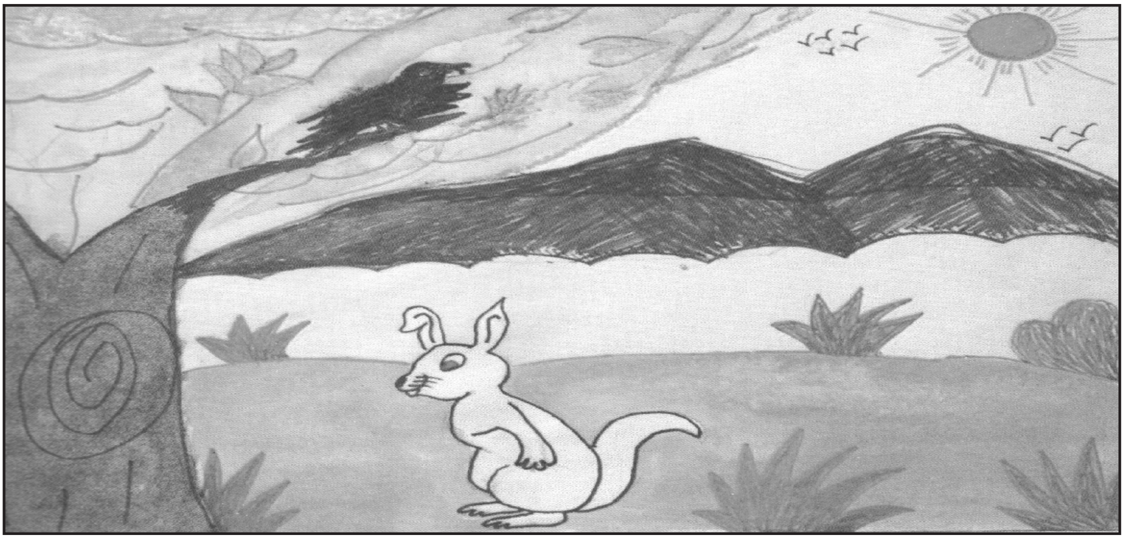

एक आटपाट नगर होते. त्या नगरात एक मोठे कडुलिंबाचे झाड होते. झाडाच्या फांदीवर एक कावळा घरटे बांधून राहत होता. झाडाच्या बुंध्यात एक ढोली होती. त्यात एक ससा राहत होता. कावळा व ससा जिवलग मित्र होते. गावाजवळच्या जंगलात एक कोल्हा राहत होता. त्याला माहीत होते की, कडुलिंबाच्या ढोलीत एक ससा राहतो. एके दिवशी पहाटे कोल्हा कडुलिंबाच्या झाडाकडे येत होता. लगेच कावळ्याने सशाला सावध केले. ससा लगेच ढोलीत शिरला. कोल्हा ढोलीसमोर ठाण मांडून बसला होता. झाडाच्या फांदीवर बसलेल्या कावळ्याला कोल्ह्याचा बेत समजला. मित्राला मदत करणे हे माझे कर्तव्य आहे, असा विचार करुन कावळा काव काव करू लागला. कावळ्याचा आवाज ऐकून तिथे बरेच कावळे जमले.

सशाचा मित्र कावळा त्या सर्व कावळ्यांना म्हणाला, त्या झाडाच्या बुंध्याजवळ कोल्हा बसलेला आहे, त्याला पळवून लावा. सर्व कावळ्यांनी कोल्ह्यावर एकत्रित हल्ला केला. त्यांनी आपल्या चोचींच्या प्रहाराने कोल्ह्याला जखमी केले. कोल्हा अर्धमेला झाला, कसाबसा त्याने तेथून पळ काढला. कावळ्यांनी दूरपर्यंत कोल्ह्याचा पाठलाग केला. कोल्हा दूर पळालेला पाहून ससा हळूच ढोलीच्या बाहेर आला. त्याने कावळ्याचे आभार मानले. ''जो संकटात मदत करतो, तोच खरा मित्र''.

वरील गोष्ट वाचून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिही.

१) वरील गोष्टीमध्ये 'स' हे अक्षर आणि 'ढोली' हा शब्द किती वेळा आले आहेत ते शोध आणि त्यांची संख्या लिही.? स = ☐ ढोली = ☐

२) खालील शब्दांचे समानार्थी किंवा विरुद्धार्थी शब्द शोध आणि लिही.

अ) मित्र ________ ________ क) आवाज ________ ________

ब) सावध ________ ________ ड) जखम ________ ________

३) खालील शब्दांचे एकवचन किंवा अनेकवचन लिही.

अ) नगर ________ क) पहाट ________

ब) फांदी ________ ड) ढोली ________

४) खालील शब्दांचे लिंग लिही.

अ) मित्र ________ ब) ससा ________ क) कोल्हा ________ ड) कावळा ________

स्वत: Self मदत Help

जाहिरात लेखन

लेखन सराव

खाली दिलेल्या जाहिरातीचे वाचन कर आणि त्यावर आधारित प्रश्न तयार कर व त्याची उत्तरे लिही.

वेळ सकाळी १० ते रात्री १० वा.पर्यंत

गारेगार आईस्क्रिम पार्लर

उन्हाची काहिली सहन होईना...
मग गारेगार आईस्क्रिम चाखा ना!

चॉकलेट, स्ट्रॉबेरी, मँगो, पाइनॅपल
विविध फ्लेवर्सची थंडगार मेजवानी

बच्चे कंपनीसाठी खास सूट!

रू. 200 पासून पॅक उपलब्ध...

सगळ्यांच हक्काच द्वार
"गारेगार"

पत्ता : गारेगार आईस्क्रीम पार्लर, शितल कंपाऊंड, पुणे

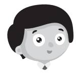
स्वत: Self

मदत Help

निबंध लेखन

लेखन सराव

'लढाई कोरोनाशी' या विषयावर निबंध लिही.

स्वतः Self
मदत Help

आठवडा 09

झाडाचे प्रेम

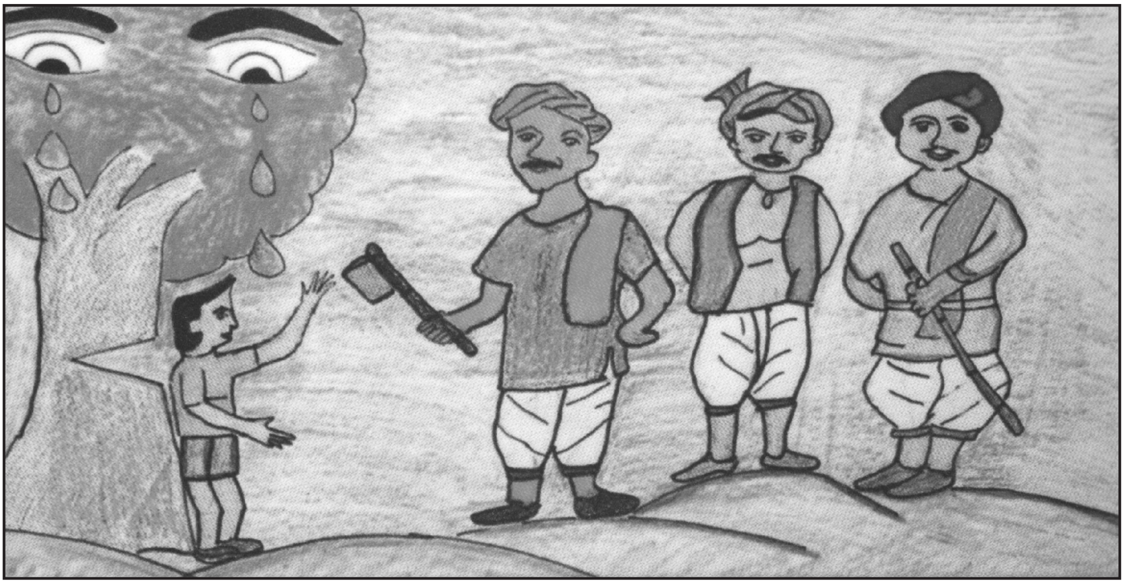

एका शेताच्या बांधावर बाभूळ व आंब्याचे झाड उगवले होते. बाभळीचे झाड गरीब होते. एके दिवशी आंबा बाभळीला म्हणाला, अरे! मी बघ कसा हिरवा, पिवळा आणि डेरेदार दिसतोय! बाभूळ आंब्याला म्हणाले, 'अरे जसा तुझाही फायदा होतो, तसा माझा पण फायदा होतो.' दुसऱ्या दिवशी तेथे दोन माणसे येतात. त्यांच्या बरोबर गाय, म्हैस, बैल, शेळ्या आणि मेंढ्या होत्या. त्या माणसांनी बाभळीचे झाड तोडण्यास सुरुवात केली; तेवढ्यात शेतात खेळणाऱ्या मुलांनी ते पाहिले. त्यांनी त्यांच्या मित्रांना बोलावले आणि ते म्हणाले, मित्रांनो, ती दोन माणसे आपल्या झाडाला तोडतात. आपण सगळे जण त्या झाडाला तोडू देणार नाही. मग ती मुले त्या माणसांना म्हणाली, काका तुम्ही हे झाड तोडू नका.

हे झाड छोटे होते तेव्हापासून हे झाड आम्ही वाढवत आहोत आणि हे झाड आमच्या शेताच्या बांधावर आहे. तुम्ही परत जा. त्या मुलांचे झाडाविषयी प्रेम पाहून ती माणसे झाड न तोडता परत गेली. त्या मुलांची झाडा विषयीची माया व प्रेम पाहून आंब्याला स्वतःच्या वागण्याची लाज वाटायला लागली आणि तो म्हणाला, बाभूळ झाड, मला माफ कर. त्यानंतर ते दोघेही भावासारखे आनंदात राहू लागले.

वरील गोष्ट वाचून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिही.

१) वरील गोष्टीमध्ये 'झ' हे अक्षर आणि 'मित्र' हा शब्द किती वेळा आले आहेत ते शोध आणि त्यांची संख्या लिही.? झ = ☐ मित्र = ☐

२) खालील शब्दांचे समानार्थी किंवा विरुद्धार्थी शब्द शोध आणि लिही.

अ) आंबा ________ ________ क) माया ________ ________

ब) प्रेम ________ ________ ड) बाभूळ ________ ________

३) खालील शब्दांचे एकवचन किंवा अनेकवचन लिही.

अ) भाऊ ________ क) माणूस ________

ब) शेत ________ ड) मुलगा ________

४) खालील शब्दांचे लिंग लिही.

अ) गाय ________ ब) मेंढी ________ क) भाऊ ________

○ स्वतः Self ○ मदत Help

सर्वात आनंदी कोण?

एका जंगलात एक कावळा राहत होता. तो स्वत:ला खूप छान व हुशार आणि समाधानी मानत होता. छान खात पीत होता. बागडत होता. एकदा त्याला हंस भेटला. हंसाचा पांढरा शुभ्र रंग पाहुन कावळ्याला त्याचा हेवा वाटला. त्याला स्वता:च्या काळ्या रंगाबद्दल वाईट वाटले. कावळा हंसाकडे गेला आणि म्हणाला,''तु किती पांढराशुभ्र आहेस. मला वाटते की तु या जगात सर्वात आनंदी पक्षी असशील!'' मग हंस म्हणाला, तु अजुन पोपटाला भेटला नाहीस.'' मग कावळा पोपटाला भेटायला गेला. तो पोपटाला म्हणाला, तु या जगात सर्वात आनंदी पक्षी असशील!'' तर पोपट म्हणाला ,मोराला भेटेपर्यंत मलाही असेच वाटत होते. पण मोर किती सुंदर आहे. माझे दोनच रंग आहे, लाल आणि हिरवा. पण मोराकडे कितीतरी रंग आहे. ''कावळ्याने मोराचा पत्ता घेतला. तेव्हा त्याला कळले की, मोराला प्राणी संग्रहालयात ठेवले आहे. कावळा मोराला भेटायला गेला. तेथे मोराला पहायला माणसांची खूप गर्दी झाली होती. कावळ्याला वाटले खरच मोर किती भाग्यवान आहे. लोकांची गर्दी कमी झाल्यावर कावळा मोराला भेटायला गेला आणि म्हणाला, या जगात सर्वात आनंदी तुच असणार! यात शंकाच नाही. दम टाकत मोर म्हणाला,''मलाही असेच वाटत होते.'' पण माझ्या सौंदर्यामुळेच मला या प्राणी संग्रहालयाच्या पिंजऱ्यात ठेवले आहे. कावळ्याला कोणी पिंजऱ्यात ठेवत नाही. त्यामुळे मी कावळा असतो, तर मी कुठेही फिरु शकलो असतो.'' हे ऐकून कावळा खूप आनंदी झाला. आणि पुन्हा तो स्वत:ला खूप छान व हुशार आणि समाधानी समजु लागला. सर्वात आनंदी मीच आहे असे म्हणू लागला.

वरील गोष्ट वाचून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिही.

१) वरील गोष्टीमध्ये 'व' हे अक्षर आणि 'आनंदी' हा शब्द किती वेळा आले आहेत ते शोध आणि त्यांची संख्या लिही.? व= ☐ आनंदी = ☐

२) खालील शब्दांचे समानार्थी किंवा विरुद्धार्थी शब्द शोध आणि लिही.

अ) हुशार ________ ________ क) आनंदी ________ ________

ब) भाग्यवान ________ ________ ड) वाईट ________ ________

३) खालील शब्दांचे एकवचन किंवा अनेकवचन लिही.

अ) कावळा ________ क) माणूस ________

ब) संग्रहालय ________ ड) जंगल ________

४) खालील शब्दांचे लिंग लिही.

अ) मोर ________ ब) पक्षी ________ क) कावळा ________ ड) हंस ________

स्वत: Self मदत Help

म्हणी

रिकाम्या जागी अचूक शब्द भरुन म्हणी पूर्ण कर.

१) .... ही यशाची पहिली पायरी आहे.
२) इकडे आड तिकडे..........
३) उंदराला .... साक्ष.
४) एकमेका .... करु अवघे धरु सुपंथ.
५) काळ आला होता पण .... आली नव्हती.
६) खाल्ल्या .... जागणे.
७) गर्वाचे .... खाली.
८) टाकीचे घाव सोसल्याशिवाय ....येत नाही.
९) .... लागल्यावर विहीर खोदणे.
१०) दुष्काळात .... महिना.

पुढील शरीराच्या अवयवावरुन एक एक म्हण तयार कर.

१) जीभ – ____________________
____
२) पाय – ____________________
____
३) तोंड– ____________________
____
४) कान– ____________________
____
५) हात– ____________________
____
६) डोळा– ____________________
____

अक्षरे जुळवून म्हणी तयार कर.

<u>उदा. र त ल वा ल चा ल चा – वाचाल तर वाचाल.</u>

१) पा ला ळा व्या फा ख ह थ ख ह ळ ख उ र
____
२) र रा सा ज मां उं व ला श
____
३) भा वे ते व ये व
____
४) पे ना क्षा का ती मो ड ज
____
५) तों ल डी न हा ठा मो घा स
____

खालील चित्रांचे निरीक्षण कर आणि म्हणी तयार कर.

१) 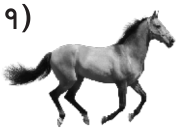
२) 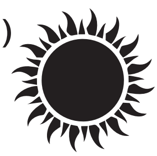
३)
४)
५)
६)

१) ____________________
२) ____________________
३) ____________________
४) ____________________
५) ____________________
६) ____________________

स्वत: Self
मदत Help

म्हणी

खालील शब्दांवरुन म्हणी तयार कर.

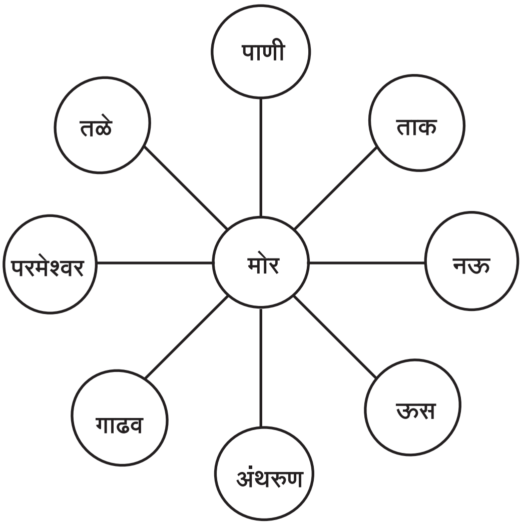

खालील चित्रामध्ये रंग भर.

उपक्रम –

१) म्हणीवरुन एक गोष्ट तयार कर व ती तुझ्या मित्र/मैत्रिणीला सांग.

२) तुमच्या परिसरातील किंवा तुमच्या कुटुंबातील लोक बोलताना कोणकोणत्या म्हणींचा वापर करतात त्याची यादी तयार करुन तुझ्या वहीत लिही.

स्वत: Self मदत Help

आठवडा 10

आयत्या बिळात नागोबा

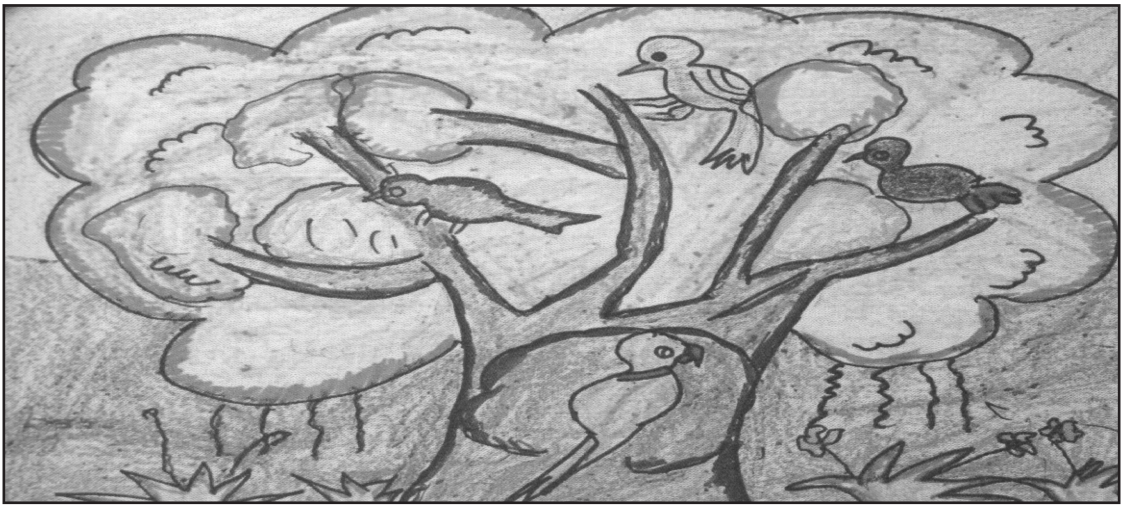

एक खूप मोठे वडाचे झाड होते. त्या झाडावर अनेक प्रकारचे पक्षी राहत असतात. कावळा, चिमणी, पोपट, साळुंकी, कबूतर तसेच त्याच झाडावर कावळ्यासारखी दिसणारी कोकिळाही राहत होती. ती तिच्या मधुर आवाजाने सर्वांना मोहून टाकायची. मात्र ती फार चतुर होती. प्रत्येक पक्षी आपापल्या पिलांसाठी घरटे बांधत. चिमणी खोपा बांधते, तर कावळा एकेक काडी जमा करुन घरटे बांधतो. कोकिळा मात्र यापैकी काहीच करत नाही. तरी ती काय करते हे माहित आहे का? ती आपली अंडी कावळयाच्या घरात देते. कावळ्याची अंडीही तशीच असतात. त्यामुळे त्याच्या काही लक्षात येत नाही व पिलेही काळीच असल्यामुळे त्यांना ती आपलीच वाटतात. अशाप्रकारे कोकिळा स्वतः कोणताही त्रास न घेता आपल्या पिलांची राहण्याची व्यवस्था करते. यालाच म्हणतात आयत्या बिळात नागोबा.

वाक्प्रचारांचा अर्थ सांगूण वाक्यात उपयोग कर.

१) मोहून टाकणे – ____________________

२) आयत्या बिळात नागोबा – ____________________

३) खोपा बांधणे – ____________________

४) त्रास देणे – ____________________

वाक्प्रचारांचा अर्थ सांगूण वाक्यात उपयोग कर.

१) निर्धार करणे– ____________________

२) आधार देणे– ____________________

३) अंगावर काटा येणे– ____________________

४) प्रेरणा मिळणे– ____________________

५) रस असणे– ____________________

स्वतः Self ◯ मदत Help ◯

वाक्प्रचार

खालील शब्दावरुन वाक्प्रचार तयार कर आणि त्याचा वाक्यात उपयोग कर.

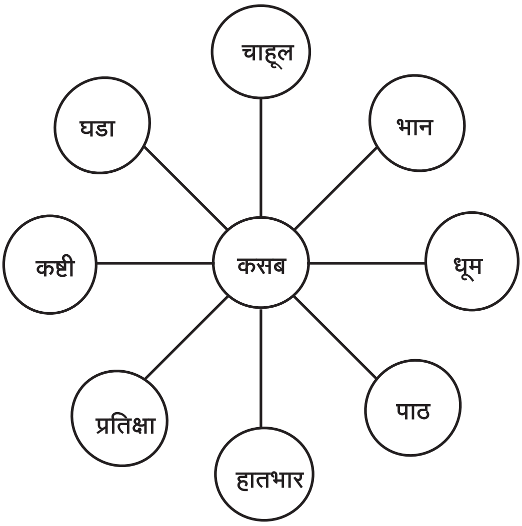

खालील चित्रांचे निरीक्षण कर आणि वाक्प्रचार ओळखून वाक्यात उपयोग कर.

१) २) ३) 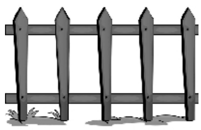 ४) ५) 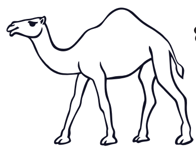 ६)

१) ______________________

२) ______________________

३) ______________________

४) ______________________

५) ______________________

६) ______________________

उपक्रम–

१) तुला आवडणारी एक गोष्ट वाच व त्यातील वाक्प्रचार शोधून यादी तयार कर.

२) वाक्प्रचार उपयोग करुन एक गोष्ट तयार कर आणि तुझ्या मित्रमैत्रिणींना सांग.

स्वतः Self मदत Help

काळ

खालील वाक्यांमधील काळ ओळख आणि लिही.

१) सचिन क्रिकेट खेळतो. ____________

२) लता गाणे गाते. ____________

३) आज पोर्णिमा आहे. ____________

४) मुले वर्गात अभ्यास करतात. ____________

५) मुले पतंग उडवितात. ____________

६) आज पाऊस पडला. ____________

७) शेतकरी शेतात असेल. ____________

८) मी गावाला जाणार. ____________

९) भारत सामना जिंकणार. ____________

१०) मुलांनी फुले वेचली. ____________

११) मी पत्र लिहिणार. ____________

१२) माझी परीक्षा संपली. ____________

१३) रात्री पाऊस पडेल. ____________

१४) राजने गाय गोठ्यात बांधली. ____________

१५) आम्ही गावाला जाईल. ____________

१६) आजीने गोष्ट सांगितली. ____________

खालील वाक्य दिलेल्या काळानुसार पूर्ण कर.

१) राधाने चित्र ....(भूतकाळ)

२) आई मंदिरात ....(भविष्यकाळ)

३) मला पत्र ....(भूतकाळ)

४) मला चहा ....(वर्तमानकाळ)

५) भारत सामना ....(भविष्यकाळ)

६) राम क्रिकेट ....(भूतकाळ)

७) राकेश रोज व्यायाम ....(वर्तमानकाळ)

८) सकाळी माझा निकाल ....(भविष्यकाळ)

९) सचिन भाजी ....(वर्तमानकाळ)

१०) सुवर्णाने अभ्यास ....(भूतकाळ)

११) मी आज फिरायला .... (भविष्यकाळ)

१२) मी शहरात .... (भूतकाळ)

१३) निलेश भाजी .... (भविष्यकाळ)

१४) गौरी आत .... (भविष्यकाळ)

१५) बाबा पोथी वाचत ....(वर्तमान काळ)

१६) मी आंबा खात ....(वर्तमान काळ)

रिकाम्या जागी चौकोनात दिलेल्या सर्वनामांचा योग्य जागी वापर कर.

आम्हाला	तिला	ती	तुला	तू

१) दरवाजा उघड कदाचीत .... आली असेल.

२) .... गाणे गाता येत नाही?

३) चला .... सर्वजन मिळून स्वच्छता करुया.

४) .... आज सुट्टी हवी होती.

५) .... किती रुपये हवे आहेत?

स्वत: Self

मदत Help

नाम

खाली दिलेल्या नामांची सामान्यनाम, विशेषनाम व भाववाचकनाम या ३ प्रकारामध्ये वर्गीकरण कर.

शिक्षक, भारत, राक्षस, सुदामा, सौंदर्य, गरीबी, राम, पाणी, ढीग, गुलामगीरी, शेगाव, सह्याद्री, मिठाई, सुंदर, श्रीमंती, हिमालय, आनंद, गोडवा, अमेरिका, नदी, शाळा

सामान्यनाम	
विशेषनाम	
भाववाचकनाम	

खाली अधोरेखीत केलेल्या वाक्यातील नामांचे प्रकार ओळख आणि लिही.

१) शेजारची तारा यंदा बी.ए. झाली. ____________________

२) तुमचा मुलगा कुंभकर्णच दिसतो. ____________________

३) माधुरी उद्या मुंबईला जाईल. ____________________

४) आमच्या क्रिकेटपटूंची वाहवा झाली. ____________________

५) विश्वास परीक्षेत उत्तीर्ण झाला. ____________________

कोणत्याही आवडत्या व्यक्तिचे व वस्तूचे नाम गोलात लिहून त्या व्यक्तिला व वस्तूला लागू पडणारी नामे बाजूने लिही. यामध्ये नामाच्या तिन्ही प्रकारांची सामान्यनाम, विशेषनाम व भाववाचकनाम २–२ उदाहरणे येतील, अशी मांडणी कर.

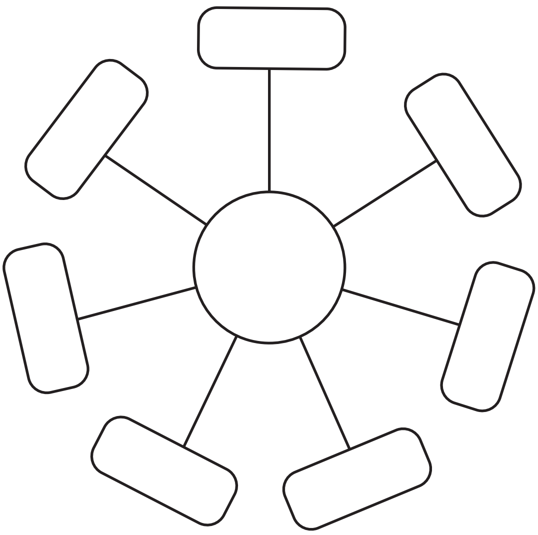

व्यक्ती

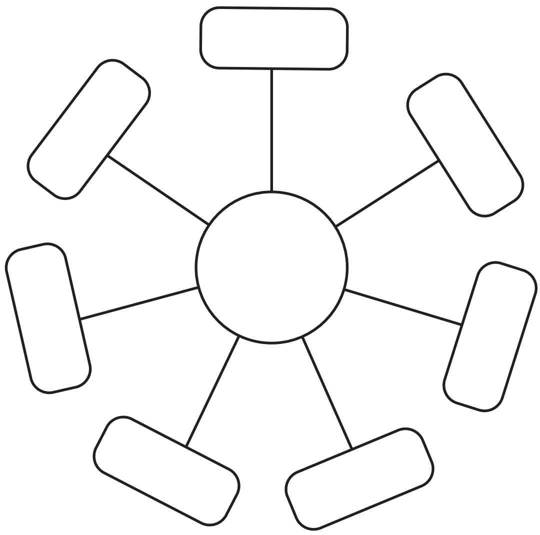

वस्तू

उपक्रम – पाठ्यपुस्तकातील कोणताही पाठ घे आणि त्या पाठातील नामांची सामान्यनाम, विशेषनाम व भाववाचक नाम या प्रकारामध्ये वर्गीकरण कर.

स्वतः Self मदत Help

आठवडा 11

विशेषण

खालील वाक्यातील विशेषण ओळख आणि लिही.

१) निलेशचा आवाज मधुर आहे. ______

२) गुलाब हे फुल सुगंधी आहे. ______

३) राम हुशार मुलगा आहे. ______

४) शाळेत खूप मुले आहेत. ______

५) ताजी आणि रसाळ फळे खावीत. ______

६) बाईंनी विविध झाडांची माहिती दिली. ______

७) माझी आई छान स्वयंपाक करते. ______

८) जिराफाची मान लांब असते. ______

९) शिवाजी महाराज शूर होते. ______

१०) पोपटाचा रंग हिरवा असतो. ______

खालील शब्द वापरुन विशेषणांची वाक्य तयार कर.

______

______

______

______

______

______

______

______

______

खालील चित्रामध्ये रंग भर.

उपक्रम : एक गोष्ट घे आणि त्यामधील विशेषण असलेली किमान पाच वाक्य तुझ्या वहीत लिही.

स्वतः Self ◯ मदत Help ◯

क्रियापद

खालील वाक्यातील क्रियापद ओळख आणि लिही.

१) अविनाश पतंग उडवतो. ____________

२) आपण नेहमी खरे बोलावे. ____________

३) रमा शाळेच्या मैदानात खेळते. ____________

४) मोर जंगलात नाचतो. ____________

५) रात्री झोपताना आजी मला गोष्ट सांगते. ____________

६) हत्ती सर्कशीत खूप चांगले काम करतो. ____________

७) नारळाचे झाड समुद्राकिनारी उंच वाढते. ____________

८) शेतकरी पहाटे उठतो. ____________

९) मी आत्ताच वर्तमान पत्रातील बातमी वाचली. ____________

१०) मी रोहितला पत्र लिहितो. ____________

खालील शब्द वापरुन क्रियापदाची उदाहरणे तयार कर.

उदा. समीर व्यायाम करतो.

____

____

____

____

____

____

____

क्रियाविशेषण

खालील वाक्यातील क्रियाविशेषण अव्यय ओळख आणि लिही.

१) घोडा जलद धावतो. ____________

२) गाडी हळू चालव. ____________

३) पाणी खळखळ वाहते. ____________

४) तुला फुकट खायची सवय आहे. ____________

५) जास्त वटवट करु नको. ____________

६) निलेश सावकाश चाल. ____________

७) मुले मागून धावत आली. ____________

८) परमेश्वर सर्वत्र आहे. ____________

९) पावसाळ्यात चोहीकडे हिरवळ पसरते. ____________

१०) गोगलगाय हळू चालते. ____________

उपक्रम : पाठ्यपुस्तकातील कोणताही एक उतारा घे आणि त्यामधील क्रियापदाची किमान पाच वाक्ये शोधून तुझ्या वहीत लिही.

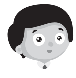
स्वतः Self

मदत Help

शुद्ध व अशुद्ध शब्द

खालील सारणीमधील शुद्ध शब्दाला गोल कर आणि अशुद्ध शब्दावर रेष मार.

निती	अतिथि	इच्छा	दयांक	शताब्दी	आशीर्वाद
भुमि	अहार	दोश	पोषक	साधू	वडिल
दीवा	ईमारत	नरायन	रुपये	बाबत	मुलागे
झुंज	कोटि	बादाम	शांति	उपजाऊ	सूर्य
भाऊ	दीवाळी	मुहूर्त	ईश्वर	खुडची	तिथी

खालील दिलेल्या अशुद्ध शब्दावरुन शुद्ध शब्द लिही.

१) विशेश ________
२) परवत ________
३) ज्यास्त ________
४) काळजि ________
५) प्रविण्य ________

६) सन्सार ________
७) चरन ________
८) मंत्रि ________
९) पकाश ________
१०) चटइ ________

११) गणीत ________
१२) खोलि ________
१३) परतीकार ________
१४) णळ ________
१५) माहीना ________

जोडशब्द

खालील अक्षरावरुन जोडशब्द तयार कर.

१) ना प को का रा कानाकोपरा
२) पा रा णा व ळा हु ________
३) ती वा शे डी ________
४) ळा पा चो ला पा ________
५) द था मा ट ________

६) गि न दा दा ने ________
७) री मो म त्र जु ________
८) भा ळा भो डा ब ________
९) ग आ ळा ळा ग वे ________
१०) ट उ सु ट ल ________

उभ्या ओळीमधील गटात न बसणारा शब्द ओळख आणि त्याला गोल कर.

काबाडकष्ट	शेतकरी	वन	सगेसोयरे	कपबशी
मोलमजूरी	शेतीवाडी	थवा	वेळेवर	चहापाणी
अतिक्रमण	शेतीभाती	पशुपक्षी	नातेवाईक	जंगल
मेहनत	शेजारी पाजारी	सोयरे	मित्र मंडळी	पाहुणचार

स्वत: Self मदत Help

शब्द कोडी

खाली दिलेली शब्द कोडी ओळख.

१) मुकुट यांच्या डोक्यावर, जांभळा झगा अंगावर. ____________

२) पाटीलबुवा राम राम, दाढी मिशा लांब लांब. ____________

३) पांढर पातेल पिवळा भात, तीन जन जेवायला बाराजण वाढायला. ____________

४) सगळे गेले रानात, झिपरी पोरगी घरात. ____________

५) मला डोळा आहे, पण पाहू शकत नाही? ____________

६) असा कुठला खजिना आहे, जो जेवढा लुटू तेवढा वाढत जातो. ____________

७) अशी कोणती गोष्ट आहे त्याला पाणी प्यायला दिल्याने ते मरुन जाते. ____________

८) दोन अक्षरांचे माझे नाव, डोक झाकणे माझ काम. ____________

९) एवढस कार्ट, घर कस राखत. ____________

अक्षरे जुळवून अर्थपूर्ण शब्द तयार कर.

१) न | जी | व

२) जो | आ | बा

३) ल | बा | र | ती | भा

४) र | वा | सा

५) र | चा | वि

६) ई | पा | शि

७) क | म | ळ | ट

८) र | भा | र | का

९) ण | र | व | भा | त

१०) या | म | व्या

११) ल | र | घ | कु

१२) जी | ला | पा | भा

१३) न | ट | दा | घ

१४) रा | ळ | मा | न

१५) ले | य | मा | क

१६) कु | र | म | ज

खालील अक्षरांपासून एक अर्थपूर्ण शब्द तयार कर.

सा	
ण	
प	
ठ	

वा	
ज	
ई	
र	

का	
म	
त	
भा	

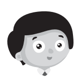

स्वतः Self

मदत Help

आठवडा 12

शब्दसमूहाबद्दल शब्द

खालील शब्दासमूहाबद्दल एक शब्द लिही.

१) जादूचे खेळ करुन दाखवणारा – __________
२) शरण आलेला – __________
३) कधीही ध्येय न सोडणारा – __________
४) कष्ट करुन जगणारा – __________
५) अनुभव असलेला – __________
६) पायात जोडे न घातलेला – __________
७) शंभर वर्षे आयुष्य असणारा – __________
८) झालेल्या चुकीबद्दल वाईट वाटणे – __________
९) प्रवासासाठी मिळणारी खर्च रक्कम – __________
१०) जमिनी खालून जाणारा रस्ता __________

खाली दिलेल्या शब्दांना शब्दसमूह सुचव

१) चित्रकार __________
२) रयत __________
३) जलचर __________
४) पाणपोई __________
५) बहुभुज __________
६) पत्रकार __________
७) उधळपट्टी __________
८) दिनक्रम __________
९) वैमानिक __________
१०) जन्मभूमी __________

खालील चित्रातील अक्षरे जोड आणि चित्र तयार कर.

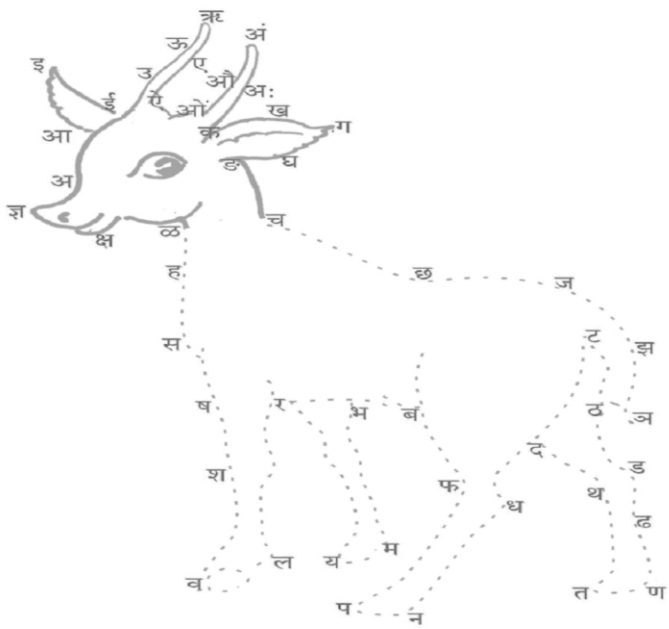

उतारा वाचन व लेखन

सरू एक गरीब मुलगी आहे. ती दुसरीत शिकते. तिची आई शाळेजवळच्या चौकात लिंबे विकायला बसते. थोडेफार पैसे मिळवते. त्या पैशांवर घर चालवते. सरुने खूप खूप शिकावे, मोठे व्हावे, असे तिला वाटते. त्यासाठी ती खर्चात काटकसर करते. सरू गुणी मुलगी आहे. ती दररोज शाळेत जाते. शाळेतून घरी आल्यावर घरचा अभ्यास करते. नंतर घरकामात आईला मदतही करते. एकदा सरुची आई आजारी पडली. आईला उठता येत नव्हते. सरू धावत शेजारच्या डॉक्टरांकडे गेली. त्यांना बोलावून आणते. डॉक्टरांनी सरुच्या आईला तपासले. आराम करायला सांगितले.

खालील प्रश्नांची उत्तरे वरील उतारा वाचून लिही.

१) सरू कितवीत शिकते?

____

२) सरुची आई चौकात काय विकायला बसते?

____

३) सरुने काय करावे असे तिच्या आईला वाटते?

____

४) सरू शाळेतून घरी आल्यावर काय काय करते?

____

५) डॉक्टरांनी सरुच्या आईला काय सांगितले?

____

६) सरु डॉक्टरांकडे का गेली?

____

खालील चित्र रंगव.

स्वतः Self मदत Help

पत्रलेखन

तुझ्या शाळेत होणाऱ्या विविध स्पर्धांबाबत काकांना पत्राद्वारे कळव.

उपक्रम : शाळा सोडल्याचा दाखला मिळण्याबाबत मुख्याध्यापकांना विनंती पत्र तुझ्या वहीत लिही.

स्वतः Self मदत Help

माझे दैनंदिन वेळापत्रक

दोन वेळापत्रके बनव. पहिल्या वेळापत्रकात शाळेच्या दिवशी सध्या तु जे काही करतो/करते ते नोंदव. तु प्रत्येक कामासाठी किती वेळ घालवता हे सुद्धा लिही. तुझ्या वेळापत्रकावर तुझ्या मित्र मैत्रिणींशी चर्चा कर आणि मग तुझे नवीन वेळापत्रक तयार कर.

माझे सध्याचे वेळापत्रक	
वेळ	मी काय करतो/करते?

माझे नवीन वेळापत्रक	
वेळ	मी काय करावे?

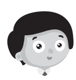
स्वतः
Self

मदत
Help

प्रमाणपत्र

कुमार/कुमारी --

जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, -------------------------------

तालुका ------------------------, जिल्हा-----------------

याने/हिने स्वतः/ पालक/शिक्षकांच्या मदतीने कार्यानुभव पुस्तिका पूर्ण केली आहे. या कार्यानुभव पुस्तिकामधून त्याला/तिला स्वतः प्रयत्न करुन शिकण्यासाठी आणि पुढे जाण्यासाठी प्रोत्साहन मिळाले आहे. प्रत्येक आठवड्यात विद्यार्थ्याने केलेल्या प्रयत्नांची माहिती खालील प्रमाणे आहे.

आठवडा १ **आठवडा २** **आठवडा ३** **आठवडा ४**

आठवडा ५ **आठवडा ६** **आठवडा ७** **आठवडा ८**

आठवडा ९ **आठवडा १०** **आठवडा ११** **आठवडा १२**

शिक्षकांची सही

ठिकाण :

दिनांक :

पालकांची सही

ठिकाण :

दिनांक :

कोरोना विषाणूचा संसर्ग झाल्याची लक्षणे (कोविड-१९)

खोकला

डोकेदुखी

ताप

श्वासोच्छवासास त्रास

घसा दुखणे

कोरोना विषाणूचा (कोविड-१९) संसर्ग टाळण्यासाठी खबरदारी

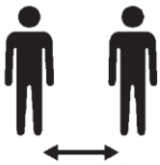
सामाजिक अंतराचे पालन करणे.

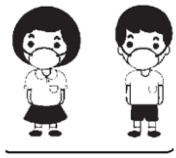
नियमित मास्क वापरावा.

शक्यतो घरीच थांबावे. अत्यावश्यक असल्यास बाहेर पडावे.

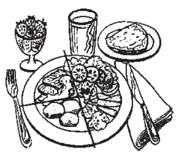
नियमित सकस आहार घ्यावा.

शरीर तंदुरुस्त रहावे म्हणून नियमित व्यायाम करावा.

दिवसभरात भरपुर पाणी प्यावे.

आवश्यकता वाटल्यास तात्काळ डॉक्टरांना भेटावे.

नियमित स्वच्छ हात धुवावे.

आपली वेळ आल्यानंतर लसीकरण करुन घ्यावे.

+91 80 26629890

info@sikshana.org

www.sikshana.org

41, K. R. Road, Basavangudi

Bengaluru – 560004, Karnataka

Sikshana FOUNDATION